

Semnele monetare sunt cunoscute în literatura de specialitate și în documentele de epocă sub numele de: jeton, fisă, marcă, tichet, medalie, mărtișor, fiecare din ele alcătuind o grupă distinctă în funcție de întrebuințarea avută.

De remarcat este faptul că toate aceste denumiri nu pot fi folosite unilateral, când vrem să vorbim de aceste piese numismatice la modul general și de aceea este indicat să le numim simbolic "semne monetare".

Semnele monetare au un numitor comun și anume ele sunt purtătoarele unei valori exprimate: în unități bănești, în unități naturale - (1 kg carne, una convorbire telefonică, una halbă bere, etc.), sau numai în simple cifre; iar de nenumărate ori ele reprezintă gajul dat de lucrător pentru valoarea obiectului împrumutat, fără a avea imprimat decât numărul matricol și unitatea unde este folosit.

De importanța semnelor monetare e cazul să vorbim nu numai ca fenomen economic local, ci și național. Sunt bine cunoscute semnele monetare ce au circulat în Transilvania pe al căror avers și revers se poate observa tendința spre unitate națională și folosirea limbii române în această veche provincie românească.

Nu trebuie ocolite nici piesele aduse de militarii romani din lagărele de concentrare ale căror două conflagrații mondiale, sau cele folosite în închisorile românești.

Data fiind marea varietate de eminenți și larga paletă a folosirii lor, îndrăznesc să propun o clasificare așa cum o folosesc eu în colecția proprie: 1) mărci și tichete, 2) fise și jetoane, 3) medalii și mărtișoare: iar în fiecare grupă, o triere pe regiuni, localități, vechime, valori nominale și emitent.

În Craiova cele mai multe tichete sunt cunoscute de la VASILE PETRESCU, având valori de: 25 bani, 50 bani, 1 leu, 2 lei și 10 lei. (fig. 1-5)

Primele patru valori s-au utilizat în perioada 10 octombrie 1913 - 02 decembrie 1913, în localul cu emblema "La Butoiul Verde" de pe strada Madona Dudu nr. 28, iar cel cu valoarea nominală de 10 lei, în perioada 1931 - 06 mai 1941, în localul "La Vasilică" de pe strada Unirii nr. 104¹, deosebirile stilistice și valorice fiind evidente.

Vasile Petrescu este una și aceeași persoană cu Vasilică Petrescu, cel ce a avut pe lângă cele două bodegi de mai sus și un magazin de mobilă veche cu sediul în strada Cuza Vodă nr. 37².

Tichetele puse în circulație la restaurantul și hotelul "Minerva" sunt de valori și ani diferiți, cunoscute până acum fiind cea de 10 lei (fig. 6), din colecția juristului CISMARU GHEORGHE din Craiova și cea de 5 lei (fig. 7) din colecția proprie.

Folosirea pieselor de 10 lei, ca și a încă trei valori diferite de aceasta, rezultă din statele de plată a anului 1936³, state care confirmă și denumirea de "tichete", pe fiecare lună folosind-se un număr de 36-50 bucăți.

Având în vedere salariul ridicat de cei 29 angajați, aproximativ 20 mii lei și numărul tichetelor, rezultă o folosire a acestora destul de redusă din partea personalului.

Restaurantul, hotelul, berărie și cofetăria "Minerva", ia ființă la 30 noiembrie 1931 când fabrica de bere "Luther", societate pe acțiuni, solicită înmatricularea acestei firme la adresa din strada Unirii 67, firmă care la 30 martie 1935 se radiază pentru a se înmatricula din nou ca societate pe acțiuni cu 10 acționari principali: Niță Grigore, Nițescu Iancu, Menchen Rudolf, Floriță Mihail, Gheorghe Marinescu, Nicolae Popescu, Constantin Agica, Gerhardt Turk, Mihail Choboschi și Ion Georgescu Gorjanu - primii patru cu drept de angajare a firmei prin semnătură⁴.

La 16 mai 1937 consiliul de administrație ales este: Fritz Malek, V. Olescu, G. Marinescu și R. Manchen, consiliul ce înlocuiește vechea conducere instalată la 02 ianuarie 1936 (Dumitru Teodorescu Pașa, Fritz Malek și Rudolf Manchen).

* Piese fac parte din colecția: ION GEORGESCU

Printre cenzori figurează și Petre Florescu, figură cunoscută a Craiovei, proprietarul restaurantului "La Curcubeul" din strada Kogălniceanu nr.14⁵.

Petre Ioan Florescu este născut la 6 octombrie 1877 în casa părintească din strada Țîrgului de Săptămână nr. 240, suburbia Sfinții Apostoli, fiul lui Florea Ioan de 44 ani, cismar de meserie și al Gheorghiței Ioan .

Se observă cum numele mic al tatălui, se transformă în nume de familie Florescu .

Petre Ioan Florescu, prin Decret Regal nr. 69 din 1 iunie 1918, este decorat cu "Meritul Comercial" clasa I .

La 19 aprilie 1944⁶, aceasta se asociază cu Mihail Potârcă, din comuna suburbană Gherceștii Noi, pentru a continua comerțul cu bodegă și restaurant, asociere care ține până la 28 februarie 1947, când Petre Florescu se retrage fiind prea bătrân să mai desfășoare o activitate comercială .

Tichetul folosit de aceasta în restaurantul "La Curcubeul" (fig. 8) este unul din cel mai vechi folosit în Craiova, așa cum este și marca folosită de Octavian Teodorescu la "Cofetăria Centrală" (fig.9) de pe aceeași stradă Kogălniceanu la nr. 3.

Cum la data de 27 iunie 1931 această ultimă firmă figurează ca având sediul pe strada Kogălniceanu nr. 1⁷, ne determină a situa folosința acestei piese între 25 noiembrie 1913 - 27 iunie 1931.

Adresa din strada Kogălniceanu nr. 1 o mai are și sediul Băncii N. T. Popp succesorii, între 1931-1948, iar Kogălniceanu nr.3 este sediul cinematografului "Scala" ce-l ținea Negrețu Gheorghe.

Reversul mărcii noastre este comun și cu piesele emise pentru localul "La Ploieșteanu", de pe strada C. Griviței nr. 184 - 206 al patronului Ghiță Dumitrescu și al localului "Drogheria Generală" din strada Carol nr. 51 , al patronului P. Georgescu⁸, ambele din București.

Cum și gravorul care a executat matrița este comun celor trei piese, ANT. FESSLER, rezultă vârsta comună a acestora, același scop de folosință - evidența personalului, dar și tendința de a micșora prețul la manoperă când se comandă baterea lor.

Prezența cocoșului pe aceste semne monetare este simbolul zilei de muncă prestată de angajat, simbol ce-l întâlnim și pe amprenta lăsată de ștampila aplicată pe o carte din colecția prof. Univ. Pătrașcu Ion⁹ din Craiova.

Un alt tichet este cel al berăriei restaurant "Gambrinus", (fig.10) situat în strada Kogălniceanu nr.12 , patron fiind în anul 1938 Dumitru I. Popa¹⁰, dar și o marcă a aceleiași firme (fig. 11), patron fiind la acea vreme Ludwig Bomches.

Se remarcă pe ștatul de plată din aprilie 1939 la rubrica, "tichete" cifra 210, ceea ce poate indica în circulație 210 piese, sau piese în valoare de 210 lei.

În noiembrie 1939 apare ca patron Grigore Niță Nițescu, cel ce se retrăgea ca acționar de la "Minerva" în 1936.

Alte tichete ce le cunoaștem ca aparținând Craiovei sunt cele ale societății pe acțiuni "Banul", având valoarea nominală de 40 (fig.12), din colecția Ion Georgescu și 30 (fig. 12), din colecția Cismaru Gheorghe.

Tot de la Craiova este posibilă folosirea semnelor monetare ce au inscripționată pe avers "Întreprinderea DOMNITA ILEANA", cu valori de: 1 leu, 5 lei, 10 lei, 20 lei (fig. 14-17).

Acestea erau folosite la sediul Corporației "Principesa Ileana" ce reunea meseriași din rândul: croitorilor, cismarilor, cojocarilor, zidarilor, lăcătușilor, plăpumarilor, tipografilor, bărbierilor, cofetarilor, mecanicilor, ce-și desfășurau activitatea în orașele Craiova, Corabia, Tg. Jiu, Tr. Severin, Strehaia, Calafat și Caracal.

Alte piese cum ar fi cea de 50 lei a lui J. Petcu (fig.18) și cele de 25, Țap și Halbă (fig. 19-21), ale lui Nicolae Cosma, cu sediul necunoscut mie, au deci apartenența la Craiova mai puțin sigură.

O continuitate a utilizării "mărcilor" o găsim în marile întreprinderi ale Craiovei după 1948, când erau folosite în magazine la ridicarea de scule și evidența prezenței angajaților.

Una din aceste întreprinderi, (7 Noiembrie), folosește în mod curent aceste mărci (fig. 22) din 1972 până în 1996.

Această firmă a luat ființă la 1 ianuarie 1951, prin comasarea a trei fabrici metalurgice : "Lupta", "Metalurgica", și "Dezrobirea".

În 1877 pe Calea Bucovăț nr. 36, în mahalaua Dorobănției, se deschide un atelier de fabricat mașini agricole și reparații mașini, sub direcțiunea societărilor: Meshaniel Clayton și soția și Alfred Shussleworth din Lincoln - Anglia.

La 21 martie 1926 acest atelier se transformă în "Semănătoarea", societate anonimă romană a agricultorilor pentru procurarea de mașini și materiale, în urma răscumpărării din creditul rural al fostei societății străine "Hafha - Schiantz - Clayton - Schuttleworth" - cu sucursală la Craiova, strada Bucovăț nr. 20 - 26.

La 11 martie 1947 "Semănătoarea", sucursala Craiova se radiază și ia denumirea de "Progresul", proprietar inginer P. Călinescu și G. Dondee până la naționalizare .

La 11 iunie 1948 "Progresul" capătă denumirea de "LUPTA".

Fabrica "Metalurgica" ia ființă în 25 august 1884 cu proprietar Mihail Vasta, sediul avându-l în Calea Unirii nr. 25, iar mai târziu în 1901 se asociază și Richard Grepeell.

Se produc aici treierători cu vapori, mașini agricole și pompe de apă.

Fabrica "Dezrobirea" a lui Brătășanu este înființată în 1905; în 1927 se contruiește turnătoria nouă, ce stă închisă până în 1949 din cauza accidentului mortal al fiului proprietarului Paul, iar în 1936 apare cocseria.

De la denumirea de Fabrică Metalurgică "7 Noiembrie" se trece la "Întreprinderea de Tractoare și Mașini Agricole" (I. T.M.A.), în baza Decretului Consiliului de Stat al R.S.R. nr. 299 / 28 08 1976.

Cu această dată se începe fabricarea tractorului TIH. 445 ce fusese asimilat încă din mai 1974, iar în prezent denumirea firmei este M.A.T.- S.A., firmă ce are pe linie de montaj peste 50 de produse noi ce acoperă aproape toate cerințele unei agriculturi moderne .

Despre semnele monetare se pot spune multe lucruri interesante și prezentarea lor, pe cât posibil cu un scurt istoric ar fi cât se poate de utilă pentru istoria locală și națională din punct de vedere economic și social.

FIGURI

1. Av. VASILE PETRESCU / CRAIOVR.
Rv. 25 / BANI / între două semne ornamentale.
Alamă, dreptunghi, 14 / 30 mm
2. Av. VASILE PETRESCU *CRAIOVA*
Rv. 50 / BANI
Alamă, pătrat, 23,5 cm.
3. Av. VASILE PETRESCU* CRAIOVA*
Rv. 1 / LEU
Alamă, flan rotund, 24mm
4. Av. VASILE PETRESCU *CRAIOVA*
Rv. 2 / LEI
Alamă, flan rotund ondulat, 24 mm
5. Av.VASILICĂ PETRESCU / - BODEGA -.- /CRAIOVA -; c .p. e
Rv. 10 / LEI ; ornament hexagonal perlat .
Alamă, flan hexagonal, 24,5 mm
6. Av. MINERVA , sus și jos - : - ; totul în c.p.e.
Rv. 5 / LEI totul în c.p.e.
Zinc , flan rotund, 25 mm.
7. Av. MINERVA , sus și jos -:-; totul în c.p.e.
Rv. 10 / LEI
Alamă , flan hexagonal, 24 mm
8. Av. În cerc: PETRE FLORESCU CRAIOVA - înconjurat de c.p.i. și c. p. e. în centru monograma P. F.
RV. 15 totul în c. p. e.
Cupru, flan rotund, 21 mm

9. Av. În semicercuri: COFETĂRIA "CENTRALĂ"- CRAIOVA
în centrul flanului O. Theodorescu - str. COGĂLNICEANU 3; totul în c. p. e.
Rv. Un cocoș și sub el numele gravorului:
ANT. FESSLER BUCC.
Alamă aurită, flan rotund cu toartă, 21,5 mm
10. Av. în cerc GAMBRINUS în centrul flanului un punct, totul în c. p. e.
Rv. 2/LEI totul în c. p. e.
Alamă, flan rotund, 22,5 mm
11. Av. între 2 c. p. e. și i. LUDWIG BOMCHES O CRAIOVA.
În centrul flanului inițialele L. B. flancate de o stea cu 6 raze sus și o alta jos.
Rv. Între c.p.e. și c.p.i. BERĂRIA GAMBRINUS *OPPLER*.
Cupru, flan rotund, 25 mm
12. Av. în c.p.e. în arc. "BANUL" * SOC. ANON. PE ACȚIUNI*.
În interior CRAIOVA flancată de un punct sus iar jos - și sub ea numele gravorului M. CARNIOL FIUL.
Rv. 40
Aramă, flan rotund, 24,5 mm.
13. Av. similar cu precedenta
Rv. 30 înconjurat de c.p.e. și c.e.i.
Alamă, flan rotund, 24,5 mm
14. Av. În c.p.e. ÎNTREPR./ DOMNIȚA/ILEANA -.-
Rv. 20/LEI c.p.e. cu linii:
Alamă, flan rotund, 30 mm
15. c.m.s.
Rv. 10/LEI - c.p.e.
Alamă, flan rotund, 27,5 mm
16. c.m.s.
Rv. 5/LEI c.p.e.
Alamă, flan rotund, 25 mm
17. c.m.s.
Rv. 1/LEU c.p.e.
Alamă, flan rotund, 21 mm
18. Av. în c.p.e. monograma P.J. și I. Petcu
Rv. 50/LEI, c.p.e.
Alamă, flan rotund, 25,5 mm
19. Av. NICOLAE COSMA, urmat de trei cercuri și trei rozete, în
câmp central monograma N.C., c.p.e. și c.e.i.
Rv. 25, c.p.e. rar; sus și jos 2 cercuri cu o rozetă în mijloc alamă,flan rotund, 20,5 mm
20. c.m.s.
Rv. ȚAP, c.p.e. rar/ sus și jos 2 cercuri cu rozetă în mijloc.
Aramă, flan rotund, 20,5 mm
21. c.m.s.
Rv. ALBA c.p.e. rar sus și jos două cercuri cu o rozetă la mijloc
ARGINT, flan rotund, 23 mm
22. Av. Numărul matricol 7183/iar jos în semicerc UZINELE 7
NOIEMBRIE
Rv. Simplu
Aluminiu cu gaură deasupra nr. matricol, flan rotund 35 mm

NOTE

¹ Arhivele Statului, filiala Craiova, Registrul Camerei de Comerț și Industrie, firme individuale, vol. I, dos. 1772-2466.

² *Ibidem*, vol. II, dos. 5062-7844.

³ *Ibidem*, Registrul Casa Asigurărilor Sociale, dos. 491-493, pachet 53, op. 1933-ian. 1948.

⁴ *Ibidem*, Registrul Camerei de Comerț și Industrie, firme sociale, ex. II, dos. 552-562, 30 martie 1935.

⁵ *Ibidem*, Registrul Asigurărilor Sociale, dos. 217, pachet 24, ap.-sept. 1941.

⁶ *Ibidem*, Registrul Camerei de Comerț și Industrie - firme sociale, vol. II, dosar 725-823.

⁷ *Ibidem*, Registrul Camerei de Comerț și Industrie - firme individuale, vol. I, dosar 150-193.

⁸ B. S. N. R. (1986-1991) p. 191, 193, fig. 56, 82.

⁹ Revista "Ramuri", nr. 10, 1973 "O carte rară despre Bălcescu și "Cântarea României", cu impresii sigilare inedite".

¹⁰ Arhivele Statului, filiala Craiova, Registrul Casei Asigurărilor Sociale, dosar 315, pachet 35, oct. 1938-mai 1940.

Fig. 1

Fig. 2

Fig. 3

Fig. 4

Fig. 5

Fig. 6

Fig. 7

Fig. 8

Fig. 9

Fig. 10

Fig. 11

Fig. 12

Fig. 13

Fig. 14

Fig. 15

Fig. 16/17

Fig. 16

Fig. 17

Fig. 18

Fig. 19

Fig. 19

Fig. 21

Fig. 22